ئەو نامەیەی کۆتایی بە نەوشێروان مستەفا هێنا ... سمکۆ عەبدولکەریم

ئەگەر ئاوڕێکی خێرا لە جیاوازی و ململانێکان و سەرەنجام وازهێنان و جیابوونەوەکانی نێو بزووتنەوە و حزبە سیاسییەکانی کوردستان بدەینەوە، دەبینین بە درێژایی مێژوو سەرجەم جیابوونەوەکان لە کۆتایدا مایە پووچ بوونە.
ئەگەر بشلێن ئەی ئەوە نییە یەکێتی نیشتمانی کوردستان توانی سەرکەوتو بێت و وەک حزبێکی خاوەن پێگەو دەسەڵات رەگی داکوتێ.
من پێم وایە ئەگەر دەرفەتی قۆناغی دوای نسکۆی جوولانەوەی ئەیلول نەبوایە مومکین نەبوو یەکێتی نیشتمانی کوردستان بەم ئەندازەیە سەرکەوتو و سەرفراز بووایە، وەک هێزێکی سەرەکی و دەسەڵاتدار بێتە مەیدان و تا ئێستاش بەردەوام بێت، وێڕای تێپەڕین بە چەندین هەوارز و نشێو و ململانێی نێوخۆیی، بتوانێ پارێزگاری لە پێگەی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی جوگرافی خۆی بکات.

لای من ئەمە ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگرە کە مومکین نییە لە دەرەوەی هیچ وەرچەرخانێکی نەوعی لە ناوچەکەدا، هیچ حزب و هێزێکی دیکە، کە جێگەی ئومێد بن لە کوردستان بێنە پێش، هەموو ئەوانەش کە سەرهەڵدەدەن، جگە لە کردنەوەی بازاڕێکی لاوەکی کە لێیەوە ژمارەیەک کەس سوودمەند دەبن شتێکی دیکە نییە.
زۆرجار ئەو بۆچوونەشم بەڕووی هەندێ هاوڕێدا داوە، کە وێڕای ئەو پیاهەڵدانەی گەلی جوولەکە، لەوەی میللەتێکی خاوەن جەسارەت و ئەقل و خۆڕاگری و لە خۆبووردوویی بوونە، بۆیە توانییان لە ناوجەرگەی خۆرهەلاتی ناوەڕاستدا دەوڵەتێک بۆ خۆیان دابمەزرێنن، کە هەمدیسان من پێم وایە ئەگەر قۆناغی داگێرکاری و ئینتیداب و ڕۆڵی بەریتانیا و فەرەنسا نەبوایە مومکین نەبوو جوولەکە بتوانن ئەم دەوڵەتە دابمەزرێنن.

دەمەوێ بڵێم گۆڕانکارییەکان هەندەی پەیوەندییان بە وەرچەرخانە گەورە و جەرییەکانەوە هەیە، هێندە پەیوەندیان بە ئیرادەی کەسی و توانای میللەتانەوە نییە بۆ گەیشتن بە ئامانجێکی دیاری کراو، مەگەر بە شێوەیەکی زۆر رێژەیی نەبێ.
نەوشێروان مستەفا دوای زیاتر لە شازدە ساڵ لە خۆخواردنەوە و

بەرگە گرتن، کە بەردەوام ئەو ماوەیەشی بە خۆ تەریک کردن و چوون و هاتنەوە و بێدەنگی و دەنگ هەڵبڕیندا تێپەڕاند.

واتە هەر لە دوای ڕاپەڕین و کۆنگرەی یەکەمی یەکێتی و هەڵوەشاندنەوەی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، بەردەوام هەست بە بێزاری و بێهیوایی نەوشیروان مستەفا کراوە لە نێو یەکێتی.
بەڵام بەچی تا (٤/١١/٢٠٠٠) ئەو کاتەی نامەیەکی مام جەلالی پێدەگات هەر ئامادەبووە، بەو حالەیەوە هەر لە نێو یەکێتی نیشتیمانی کوردستاندا بمێنێتەوە، کەچی ئەو نامەیەی مام جەلال ڕەق و قینەی ئەو هەموو ساڵەی دەتەقێنێتەوە و بە دواجار بریار دەدات واز لە یەکێتی بێنێ.
لە نامەیەکیدا لە (٦/تشرینی دووەمی ٢٠٠٠) کە بە مەکتەبی سیاسی یەکێتی دەنێرێت، نەوشیروان مستەفا بۆ یەکەم جار وازهێنانی خۆی لە یەکێتی نیشتمانی کوردستان بە (م.س) ڕادەگەیەنێ:
{نامە بۆ م.س
بەڕێز مەکتەبی سیاسی یەکێتی ی نشتمانی کوردستان
سڵاوێکی گەرم
بە هیوای سەرکەوتنتانم لە خەبات و تێکۆشان
بەم نامەیە ئەمەوێ وازهێنانی خۆم لە ئەندامەتی یەکێتی ی نیشتمانی کوردستان و پچڕاندنی هەموو جۆرە ئیلتیزامیکی سیاسی و ڕێکخراوەیی لە گەڵی بە ئێوەی بەڕێز رابگەیەنم.
نەوشیروان مستەفا ئەمین
سلێمانی، ٦ی تشرینی دووەمی ٢٠٠٠}
ئەگەرچی دوای ئەم نامەیەی، مام جەلال نامەیەکی بۆ دەنێرێ و پێی دەڵێ: (هەر چۆنە بێت صبری انقلابی باشە).
بەڵام نەوشیروان مستەفا بڕیاری کۆتایی خۆی داوە و مومکین نییە لێی پاشگەز ببێتەوە، هەر بۆیەشە هەموو هەوڵەکان بۆ ئەم مەبەستە بێ هودە دەبن، ئەگەرچی دوای ئەو وازهێنانەشی بەشداری یەکەم ڕۆژی دووەمین کۆنگرەی گشتی یەکێتی نیشتمانی دەبێت کە لە (٣٠/١ تا ٥/٢ی ٢٠٠١) بەسترا.
وەک بەخۆی دەڵێت: (بۆ پیشاندانی یەکڕیزی یەکێتی ، لە ریزی دەستەی دامەزرێنەری یەکێتی دا لەسەر خواستی زۆر لە دۆست و هاوڕێکانم بەشدار بوم).
٤/١١/٢٠٠٠ نامەیەکی مام جەلال دەگاتە دەستی نەوشیروان مستەفا، ئەو نامەیەی کەی گشتی ئاراستەی بیرکردنەوەی دەگۆڕێت، نامەیەک کۆتایی بە بیرکردنەوەکانی دەهێنێت، دەیگەیەنێتە کەنارێکی سەقامگیر و بۆ یەکەم جار ئۆقرەی دەگرێ و بڕیارێکی یەکلاکەرەوە دەدات.

بەوەی دوای بیستنی ئەو قسانە ڕاستەوخۆ لە خودی مام جەلال کەسی یەکەمی حزبەکەی چیترناتوانێ لە نێو یەکێتی نیشتمانی کوردستان –دا بمێنێتەوە و لە گەڵ هاوڕێ دێرینەکانیدا درێژە بە خەبات بدات.
{ئەمەش مام جەلا نامەیەکی دریژی بۆ ناردم. لە نامەکەدا بەلایەکی دا ستایشی زۆری کردوم و دەوری منی لە یەکێتی دا بەرز کردۆتەوە، بەلایەکی تریدا هێرشەکی دوژمنانەی توندی کردۆتە سەرم. هەمو ئەو قسە و قسەلۆکە ناڕاستانەی جەند وەختە ناحەزەکانم لە ناو باڵە ناکۆکەکانی یەکێتی دا لە ناو خەڵک دا بڵاوی ئەکەنەوە گۆیا من دژی هەولێری و کەرکوکی وبادینی و یەزیدی وپێشمەرگەی کۆن و ژن و عەرەب و چی چی…م ئەم لەم نامەیەدا هەمووی بە کوردیەکی رون و ڕەوان لە دژی من ” تەوسیق” و “تەقنین”کردوە.

لەمێژ بو ئەم بیستەوە و، گومانم ئەکرد ئاشی بەرهەمهێنانی سەرجاوەی بڵاوکردنەوەی زۆری ئەو قسە و باسانە هاوڕێکانی خۆم بن، ئەم نامەیە گومانەکانی کردم بە یەقین}.
واتە کەی گشتی ئەو ڕەخنەو تێبینی و گلەیانەی بە درێژایی دوای ڕاپەرین هەیبوو، نەبونە هۆی ئەوەی کۆتایی بە ژیانی سیاسی بێنێ لە نێو یەکێتی، بەڵام قسەیەک کە پەیوەندی بەخودی خۆیەوە هەیە دەبێتە هۆکاری هەڵوێست وەرگرتنێکی جدی و کاریگەر، کە جارێکی دیکە هاوسەنگی هێزی بە شێوەیەک گۆڕی پێچەوانەی هەموو ئەو تێگەیشتنانەی بوو، کە لە ڕابردوودا هەیبوو.

ئەگەرچی بەخۆشی ئەو قسانەی مام جەلام کە لە نامەکەیدا ئاماژەی بە کردوە ڕەت ناکاتەوە و دەڵێ:
{ئایا ئەتوانم درێژە بەکارکردن بدەم لەگەڵ سەرکردەیەکدا کە بە هاوکاری ئەوانەی لە خۆیەوە نزیکن (بەردەوام پروپاگەندەی دوژمنانە بە هەر قسەیەکی من ئەکەن کە بە مەبەست یان بە مەبەستێکی دیاریکراو وتومە؟)}.
(کە بە مەبەست یان بە مەبەستێکی دیاریکراو وتومە) ئاماژەیە بە ئەوەی ئەو قسانەی کردوە، بەڵام بە مەبەست نەبووە.

ئیتر بە هەمیشە ئەو نامەیە ئاڕاستەی سیاسی کەسێکی وەک نەوشیروان مستەفا-ی بەشێوەیەک گۆڕی کە تا ئەم دوایانەش پێم وانە بوو سەرکردەیەکی قاڵبوی ڕۆژانی سەختی خەبات پێی وابێ وا بە ئاسانی دەتوانێ ڕێڕەوی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی و جوگرافی لە کوردستان-دا لە جوارچێوەی تەنیا شارێکی وەک سلێمانی بگۆڕێ.
بۆیە هەمێشە پێم وابووە هەموو ئەوەی ڕویدا لە گەمەیەکی تەکتیکی سیاسی بەولاوە شتێکی دیکە نییە، بەڵام دیارە منیش هەڵە بووم

نەمتوانی تەواو لەوە تێبگەم کە بیرکردنەوەی زەربەی سەرکردەکانی کورد، لە بیرکردنەوەی نەوان دوو کەلە شاخ زیاتر نییە.
هەر بۆیە نەوشیروان مستەفا-ش لە کۆتایی تەمەنی دا دەیەوێ پێمان بڵێ تێگەیشتم:
{لەم نامەیەوە ئیتر بە باشی و بێ هیچ گومان و دوودڵییەک تێگەیشتم کارکردن لە گەڵ ئەمانەدا ئاسنی سارد کوتانە}
تۆ بڵێی ئەوە چ تێگەیشتنێک بێت لە ئاسنی سارد کوتانێکەوە، بۆ ئاسنی سارد کوتانێکی دیکە؟

دیـــن و عیلـــم: دژەوەرن؟ … نووسینی: ئالبەرت ئاینشتاین.

کوردا ندنی: طاهر طيب أحمد – پسپۆر لە وەرگێڕان.

ئەم گوتـــارە لە The Christian Register لە حـــوزەیران ١٩٤٨ و لە Ideas and Opinions، لە ١٩٥٤ بڵاو کراوەتەوە.
ئایا دژەوەراتییەکی ئاوا لە نێوانی دین و عیلمدا هەیە کە ناکرێت مرۆڤ بە سەریدا زاڵ بێت؟ ئایا دەکرێت عیلم دین ڕەش بکاتەوە؟ وەڵامی ئەم پرسیارانە چەند سەد ساڵە ململانێی توند و لە ڕاستیشدا گەرمترین جەنگیان بەرپا کردووە. بە بۆچوونی خۆم، گومان لەوەدا نییە کە لە هەردووك دۆخەکانــدا، هەر تێڕامانێکی پاراو جگە لە وەڵامێکی نەرێنی هیچی لێ پەیدا نابێت. ئەوەی چارەسەرییەکە ئاڵۆز دەکات ئەو ڕاستییەیە کە لەو دەمەی زۆربەی خەڵکی بە ئاسانی بە مەعنای "زانست – عیلم – science" قایل دەبن ئەگەری هەیە کە لە سەر واتای "ئایین – دین – religion" ڕێك نەکەون.

ئەوەی پەیوەندی بە زانستەوە هەیە، ئەوەیە کە ئێمە دەتوانین بۆ مەبەستی خۆمان عیلم وا پێناسە بکەین کە – "هزرکردنەوەیەکی بەرنامەدارە و مەبەستییەتی ئەم پەیوەندیانە بدۆزێتەوە کە لە نێوان شارەزایییە هەستەوەرەکانماندا our sensual experiences هەنە." زانست science یەکسەر زانین knowledge بەرهەم دەنێت و بە

شێوەیەکی ناڕاستەوخۆش هۆیەکانی کار پەیدا دەکات. ئەگەر ئامانجە دیارەکان لە پێشدا ڕێك بخرێن، ئەوا زانست کاری بەرنامەداری لە پەیدا دەبێت. زانست، لە ئەرکی دیار کردنی ئامانجەکان و دەرچواندنی جاڕنامەی بەهادار لە پشتێنە تایبەتەکەی خۆی ڕەت دەدات. ڕاستە کە زانست ڕەنگە، تا ئەو ڕادەیەی پەیوەندییە هۆکارەکانی causative connections لەبەر دەستدا بێت، بتوانێت ئەنجامی گرینگ سەبارەت بە سازان و نەسازانی ئامانجەکان و هەڵسەنگاندنەکان وەدەست بێنێت، بەڵام پێناسە جودا و گرینگەکانی تایبەت بە ئامانجەکان و بەهایەکان هێشتا دەستی زانستیان نەگەیشتووەتە.

لە لایەکی دیکەدا، سەبارەت بە دین، مرۆڤ بە گشتی لە سەر ئەوە کۆکن کە ئایین ئومێدەکان و بەهایەکان بە ئامانج دەکات و بە گشتیش، تا ئەو ڕادەیەی کە ڕەفتارێکی زگماکی inherited نەگۆڕی چەشنەکانی مرۆڤ پێشتر بۆی دیار دەکات، ئایین سەودا دەگۆڕێ بناغەی سۆزی هزرکاری و ڕەفتار کردنی مرۆڤدا دەکات. دین بایەخ بە هەڵوەستی مرۆڤ بەرانبەری سرووشت بە گشتی دەدات و ڕێگەی ژیانی تاکە کەس و جڤاکیش خۆش دەکات و پەیوەندی هاوبەش لە ناو ئینسانانندا دروست دەکات. ئایین هەوڵ دەدات دەستکەوتی هەبێت؛ بە پەیدا کردنی دەستکەوتیش سوود لە کاریگەری پەروەردە لە نەرێت و لە هەندێك لەو بیرۆکە و چیڕۆکە (لاوك و ئەفسانە) بەردەستانە وەردەگرێت کە دەتوانن، هاودەم دەگەڵ هزروەرە پەسند کراوەکاندا، بە ئاسانی کار لە هەڵسەنگاندن و کرداردا بکەن.

ئەم ناوەڕۆکە ئەفساناوییانەیە، یان باشتر بڵێین ئەم هەمایە نەرێتییە ئایینییانەنە کە لەگینە ململانێی زانست بکەن. ئەمە لەو دەمانەدا ڕوودەدات کە کەکراوەی ئەم هزرە ئایینییانە قسە لەو بابەتانە دەکەن وا لە ناو پشتێنەی زانستیدانە، کەچی عەقیدە چەسپاندوویانییەتی. لە پێناوی پاراستنی دینی ڕاست، خۆ دوور گرتن لەم جۆرە ململانێیانە فرە گرینگن؛ چونکە لەو بابەتانەوە پەیدا دەبن کە لەمیانی جێبەجێ کردنی ئامانجە دینییەکاندا، هیچ بایەخێکی بنچینەییان نییە. ئەگەر ئەو ئایینە جودایانەی ئێستەکە هەنە لەبەر چاو بگرین و تەنیا لە بنچینە ڕووتەکانیان ورد ببینەوە، مەبەستم ئەوەیە کە ئەفسانەکانیان لێ دەربکەین، وایان بە دەچم، لە بناغەدا، هیچیان لە هیچ جیاواز نەبێت، وەك ئەوەی کە لایەنگرانی ڕووانەی “ڕێژەگەر – relativistic” و نەرێتزەدەکان (المقلِـدون) ئومێد دەکەن کە وابێت. خۆ ئەمەش بێگومان واق وڕ ناکات. چونکە

هەڵوێستە ئەخلاقییەکانی هەر نەتەوەیەك، کە پێویستی ئایینی هانی دەدات، هەمیشە بەو ئامانجەیە کە ژیریی و چالاکی کۆمەڵ و تاکەکانیش بپارێزێت و بە هێزی بکات؛ چونکە ئەگەر وا نەکات، ئەوا ئەو کۆمەڵە لە ناو دەچێت. ئەو گەلەی درۆ و فیشار و ناتەرە و فرتوفێڵ و کوشتن پەسند دەکات، لە ڕاستیدا، ناتوانێت تا زەمانێکی درێژ بژیت.

کە تووشی بابەتێکی دیارکراو دەبێتەوە، بۆی ئاسان نابێت بە ڕۆوشەنی بڕیار بدات چی لا پەسند و گەرەکە و چی دیکەشی لە پێشدایە کە پێویستە خۆی لێ بپارێزێت. کتومت وەك ئەوە ئەستەمە بڕیار بدەین کامە تابلۆ جوانە و کیهان ئاواز خۆشە. ئەمە شتێکە کە ڕەنگە پەژنەکیانە (بدیهیا) گەلێك ئاسانتر لەوە تێی بگەیت کە بتەوێت ژیرانە بە دوایدا بچیت. بە هەمان شێوە، گەورە مامۆستایانی ئەخلاقی مرۆڤایەتی لە هونەری ژیاندا بلیمەت بوون. سەرباری ساکارترین ئەو ڕێسایانەی کە پاراستنی ژیان و خۆ دوورخستنەوە لەو ئازارەی پێویست نییە ڕاستەوخۆ هانیان دەدەن، هی تریش هەن ئەمە بایەخی زۆریان دەدەینێ، بەڵام لە ڕاستیدا، بە چاکی دەگەڵ ڕێنماییە بنچینەییەکان نا گونجێن. بۆ نموونە، ئایا دەبێ، بە مەرج، بە دوای ڕاستیدا بگەڕێین تەنانەت ئەگەر لە پێناوی گەیشتنە ڕاستی تووشی نەهامەتی گەورە ببین و قوربانی گەورەتریش بدەین؟ پرسیاری لەم چەشنە زۆرن، کە لە گۆشەنیگایەکی ژیرییەوە، ناکرێت نە بە ئاسانی و نە هەرگیز هەر وەڵام بدرێنەوە. دەگەڵ ئەمەشدا، وا بۆی ناچم کە ئەوەی پێی یەژن بەچوونی “ڕێژەگر – relativistic” ڕاست بێت، جا با سەودا دەگەڵ ئەو بڕیارانەشدا بکات کە گەلێك چەسپاوتر و ئەخلاقیتریش بن.

کە لە گۆشەنیگای فەرمانە دینییە هەرە سەرەتاییەکانەوە زەینی دەخەکانی ژیانی ئەمەستای مرۆڤایەتی ژیرمەند دەدرێت، مرۆڤ لە بەرانبەری ئەوەی کە دەیبینێت، هەست بە نائومێدییەکی هێندە قووڵ و ئازاربەخش دەکات کە دەیتاسێنێ و کاسی دەکات. چونکە لەو دەمەی کە ئایین هانی خۆشەویستییەکی برایانە لە پەیوەندییەکانی نێوان تاکە کەسان و جڤاکەکاندا دەدات، دەبینین کە ژیانی ڕاستەقینە پتر لە گۆڕەپانی جەنگ دەچێت نەك لە ئۆکێسترایەك بکات. لە هەموو بزووتنەوەیەکی ئابووری و سیاسیدا دەبینین بنەمای ڕێ نیشاندەر ململانێیەکی سەختە لە پێناوی ئەوەی کە هەر کەسە و لە سەر شانی هاوڕێیەکی سەرکەوێت. ئەم گیانەی ڕکەبەری تەنانەت لە قوتابخانە و خوێندنگەکاندا بە زەقی دیارە و هیچ هەستێکی برایەتی و هاریکاری ناهێڵێت و هەمووشیان خاش دەکات و دەستکەوت وەك خۆشەویستیی

بەرهەمهێنان و کارێکی هزرمەندانە نیشان نادات، بەڵکوو وەك بەرزە – فڕی خودی کەسی و ترسان لە نەلێکردن rejection دەری دەخات.

کەسانی ڕەشبین هەنە وا دەزانن کە ئەم چەشنە ڕەفتارە بە زەرووڕەت زگماکی سرووشتی مرۆڤە؛ ئەمانەی بۆچوونێکی وایان هەیە دوژمنی دینی هەقن، چونکە ئەوانە لە بن لێوانەوە دەڵێن کە ڕێنماکارییە ئایینییەکان تا ئەوپەڕە ئەندێشەیین، بۆیە ناگونجێن ڕێنمایی کاروباری مرۆڤ بکەن. پێدەچێت توێژینەوەی نموونە جڤاکییەکانی پێیان دەگوترێت کەڵتووری کاڵ، بەڵگەیەکی وەتۆیان پەیدا کردبێت کە هیچ پێویستی بەم هزرە بەزۆك defeatist ـە نەکات. ئامۆژگاری هەر کەسێك دەکەم بایەخ بەم گرفتە دەدات کە کۆسپەیەکی گەورەیە لە ڕێی ئەم جۆرە توێژینەوە ئایینییەدا، تا باسی هیندییەکانی پوێبلۆ Pueblo Indians لە کتێبەکەی روت بێنێدیکت کە ناوی نموونەکانی نەرێت Patterns of Culture ـە بخوێنێتەوە. ئەندامانی ئەم خێڵە، لە سەختترین دۆخەکانی ژیانیاندا، ئەرکێکی سەختیان جێبەجێ کردووە و توانیویانە گەلەکەیان لە قوڕبەسەری کۆستی ڕووحی ڕکەبەری ڕزگار بکەن و گیانی لێبووردەیی و نەرمی بچەسپێنن و خۆیان لە کاریگەری گوشاری دەرەکی ئازاد بکەن بێ ئەوەی هیچ لە خۆشگوزەرانی خۆیان لە دەست بدەن.

تەفسیری دین، وەك ئەوەی لێرەدا پێشکەش کراوە، ئەوە دەگەیەنێت کە زانست باوەڕی بە هەڵوێستی دینی هەیە و ئەمەش پەیوەندییەکە کە لەم سەردەمە کەرستزەدە زاڵەی ئێمەدا، گەلێك پشتگوێ خراوە. ڕاستە کە ئەنجامە زانستییەکان بە تەواوی لە ڕەفتارە ئایینی و ئەخلاقییەکانەوە جودانە، بەڵام هەموو ئەو کەسانەی کە ئێمە قەرداری داهێنانە زانستییە گەورەکانیانین، هەموویان بەو باوەڕە ڕاستە ئایینییە ڕەباس ببوون کە ئەم گەردوونەی ئێمە لێی دەژین شتێکی تەواوە و بە پێی ئەو کۆششە ژیرمەندانەیە کە بە زانین دەکرێت. ئەگەر ئەم قەناعەتە گەلێك بە سۆزەوە نەبێت و ئەوانەش کە بە دوای زانیندا دەگەڕێن Amor Dei Intellectualis ی سپینۆزا هانی نەدابن، ئەستەم بوو بتوانن ئاوا خۆ بەخت بکەن کە مرۆڤ بە تەنیا وا لێدەکات کە دەستکەوتە مەزنەکانی خۆی وەدەست بێنێت.

لە دەرەوەی ناسنامە دەقی "خۆپیشاندان" بۆ خوێندنەوە ... عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

ئەگەرچی پرسیاری سەرەکی ئەو خوێندنەوەیە ئەوە نییە، ئایا (حکومەت/دەسەڵات) هەوڵیداوە نوێنەری تەواوی خەڵکی بێت، یان تەنها بەرژەوەندی لێپرسراوان و دەسەڵاتداران رەچاو دەکات؟ بەڵام لەبەر ئەوەی لە دەرەوەی ئا یان نا، دەقی خۆپیشاندان بە مەرگی ئایدیۆلۆژیا و میتا ناسنامە و منی ئازاد و شۆڕشی سپییەوە ناس دەکرێت، بۆیە ناتوانین لە خوێندنەوەی دەقی خۆپیشانداندا نکۆڵی لە سلبیاتی (حکومەت/ دەسەڵات) بکەین، وەك چۆن ناتوانین ئامادەگی هەمەڕەنگی شەقام و بەتایبەتی نەوەی زانست و تەکنۆلۆجیا و ئینتەرنێت بە هەند نەگرین!

کەواتە رووییەکی بەرفرەوانی کردەی خۆپیشاندان تەعبیر لە کێشە (کۆمەڵایەتی/سیاسی)یەکان دەکات! بەڵام ئەگەر بەشێکی زۆر لە کێشە سیاسییەکان لە رێگای چاکسازی و دادپەروەری و ئازادی و ممارەسەکردنی دیموکراسییەوە چارەسەر بکرێت، ئەوە بەشێکی گەورەی کێشە کۆمەڵایەتییەکان (خۆی لە بە کەم تەماشاکردنی تاك و بەها مرۆییەکان و پەراوێزخستنی گەنجان و هەژاری و بێکاری، گەندەڵی، تەسککردنەوەی مەوداکانی ئازادی، نواندنی توندوتیژی بەرانبەر ژنان، و زۆر شتی دیکە)، دەبێ بە پەلە و لە ساتەوەختی ئێستادا قسەی لەبارەوە بکرێ! نەك لەبەر ئەوەی بە یەکێك لە مافە رەواکانی هەر تاکێك دەژمێردرێت، بەڵکو لەبەر دوو هۆی سەرەکی، یەکەمیان: چونکە فاکتەرێکە لە فاکتەرەکانی درێژەدان بە کردەی خۆپیشاندان. دووەم: بۆ ئەوەی لە چارەسەرکردنی کێشە سیاسییەکانی وڵات خەڵك و شەقام دووچاری گومان نەبنەوە! بەیەکبەستنەوەی ئەو دوو کێشەیەش لەوێوە دێ، کە دیاردەی خۆپیشاندان دیاردەیەکی (حقووقی/سیاسی)یە. بەڵام ئەگەر بەشێکی زۆری کێشەی یەکەم بە خەڵك و شەقامەوە بەند بێت، ئەوە بەشێکی زۆر لە کێشەکانی دووەم دەبێتە بنەمای کاری ئۆپۆزسیۆن.

بەمجۆرە یەکێك لە خوێندنەوەکانی دەقی خۆپیشاندان وەك دیاردەیەکی هەنووکەیی، بە چەمکی (حقووقی/سیاسی)یەوە دەلکێ. لەوێوە دەتوانین بڵێین کۆی میکانیزمی ئەو خوێندنەوەیە دەکەوێتە نێوان

بڵاوبوونەوەی وردە زانیاری سەر شەقام و کلاسیکیەتی رووبەڕووبوونەوە، تووندوتیژی و ناتووندوتیژی، فەزای داخراوی ژوورەکانی کۆبوونەوە و فەزای کراوەی شەقام، هەڵنانی خەون و خەیاڵ و کوشتنی ئەگەرەکان… هتد، دەمەوێ بڵێم ئەو جۆرە لە خوێندنەوە لەلایەك دەبێتە پێگەیەکی نوێ بۆ بەیەکگەیشتنی خوێنەری جیاواز، خەمی جیاواز، بیروڕای جیاواز، خەونی جیاواز، لەلایەکی دی خوێنەر جۆرێکی دی لە پەیوەندیگرتن لەگەڵ خۆ و شەقام و ئەویدیکە دادەمەزرێنێ.
کەواتە ئەمڕۆی پێکهاتەی دەقی خۆپیشاندان، ئەمڕۆی خۆپیشاندانی شەقام لە (ئەویدیکەی دۆزەخ) بۆ منی ئازاد، لە خەباتی ژێر زەوی بۆ خەباتی سەر زەوی، لە مێژووی گشتی بۆ وردە مێژوو، لە پاراستنی خود بۆ گۆڕینی خود… هتد بەرەو پرۆسیسەکردنێکی بەردەوامی چاودێری و گۆڕان و خوێندنەوەی جیاوازمان دەکاتەوە! بە مانایەکی دیکە بەرجەستەکردنی پێکهاتەکانی دەقی خۆپیشاندان دەلالەت لە کرانەوە و جیاوازی و شەفافییەت دەکات. دەقی کراوەش ئەو دەقەیە، کە پێکهاتەکانی بتوانن بەپێی جێکەوتەیان دەربکەون و نەخش و جێدەستی خۆیان بۆ هەمووان جێبهێڵن.

بەمجۆرە دەقی خۆپیشاندان وەك دەقێکی کراوە هەر تەنها بەسەر رۆشنبیران و رەخنەگران و نەیارانی دەسەڵات دابەش نابێ، بەڵکو هەموو چین و پێکهاتە جیاوازەکان رۆڵی خۆیان تێدا وازی دەکەن. بەو مانایەش دەقی خۆپیشاندان دەقێکە بۆ خوێندنەوە، دەقێك نییە بۆ نوسینەوە! دەق بۆ خوێندنەوە لای (بارت) دەقێکە رۆشنبیریی لە سرووشتی خۆی دەکاتەوە و سەرەوژێری دەکات.

دەقی خۆپیشاندان وەك دەقێکی سپی

دەشێ دەستەواژەی دەقی (خۆپیشاندان) بە شێوەیەکی راستەوخۆ تەعبیر لە جورئەتی (خۆ) بۆ (دەرکەوتن) بکات. بەڵام هەمیشە جەستەی دەرکەوتوو لە خۆپیشانداندا وەك دەقێکی سپی بە قەد ئەوەی وەك بەرجەستەکردنێکی رەمزی و بێ لایەن خۆی دەنوێنێ، ئەوەندە ناوەڕۆکخواز و لایەندار نییە. ئەوەندەی مانا خەفەکراوەکان دەیبزوێنێ، ئەوەندە مانا دیارەکان نایجولێنێ. بە قەد ئەوەی هەوڵی گەڵاڵەکردنی دەنگە پەنماوەکان دەدات، ئەوەندە لە خەمی دووبارەکردنەوەی ئەزموونی خۆپیشانداندا نییە. بە کورتی جەستەی دەرکەوتووی (خۆپیشاندەر) پتر وەك بریسکانەوەیەکی رەمزی دەردەکەوێت… لێرە هەوڵدەدەم خۆپیشاندەر لە سێ خەسڵەتدا جیا بکەمەوە: خاکەڕایی، نەگونجان، بوێری. هەر لە رێگای ئەو سێ

خەسڵەتەوەش بۆ لایەنی دەقی خۆپیشاندان لە دەقی سپی نزیك دەكەمەوە. دەقی سپی تەعبیركردنێكی بێلایەن و سەربەخۆ و نادیارە، لەگەڵ ئەو هەوڵە نا زەمەنییە دێتەوە كە دەكەوێتە دەرەوەی دیاریكراو و دەرەوەی دیدی دیاریكراوی ئایدیۆلۆژیاكانەوە.. لەو بنەمایەوە دەمەوێ بڵێم ناشێ هەوڵی كردەی خۆپیشاندان لە چوارچیوەی پێناسەیەكی تەسكدا گیر بكەین، لەبەر ئەوەی دەقی خۆپیشاندان تەقینەوەی بێدەنگییە و كردەی خۆپیشاندان پێشنگەكانی بێدەنگی دەنوێنێ!

ئەگەر لە ناوكۆیی خۆپیشانداندا خەسڵەتی خاكەڕایی، دەلالەتی بابەتگەرایی بگوازێتەوە. ئەوە بوێری دەلالەتی زاتكردن بەرجەستە دەكات. بەڵام لە نێوان بابەتگەرایی و زاتكردن، پاڵنەری خۆپیشاندەر نە بەرگریكردنە لە خود، نە گەڕانە بەدوای ناسنامەدا.. لە نێوان خاكەڕایی و بوێری، ئەوە فەردانییەت نییە پاڵ بە خۆپیشاندەر وەدەنێت، ئەوە هەوڵدان بۆ ژیانێكی خۆشتر نییە، بەڵكو نەگونجانە.. ئەوەی خۆپیشاندەر هاندەدا هەوڵی خودگۆڕانە، تاكو لەگەڵ ماناكانی ئازادی ماناكانی دادپەروەری، ماناكانی جیاوازی بێتەوە!
دەمەوێ بڵێم لە دەستەواژەی (خۆ+پیشاندان)دا ئەگەر وشەی (خۆ) تەعبیر لە خاكەڕایی و بابەتگەرایی خۆنیشاندەرانەی نەوەی زانست و تەكنۆلۆجیا و ئینتەرنێت (نەوەی نەگونجاو) بكات، ئەوە وشەی (نیشاندان) كۆی ئەو جورئەتەی لە خۆدا هەڵگرتووە كە بینراوەكان و بیستراوەكان بەرجەستەی دەكەن.

كۆی ئەو بوێرییە دەگەیەنێت، كە لە بەرانبەر كۆبوونەوەی ژوورە داخراوەكان، قسە داخراوەكان، بیركردنەوە داخراوەكان، شەقامی تەنیووە… لە نێوان (خاكەڕایی خود) و (بوێری دەركەوتن) ئەگەر دیاردەیەكی ئەخلاقی و مرۆیی هەبێ، بەشداریكردنە لە داهێنانێكی هاوبەش و ئازاد و كراوە! داهێنانێك بۆ ئەوەی واژۆی كەسێكی دیاریكراو و كۆمەڵێكی دیاریكراو و دیدێكی دیاریكراوی بەسەرەوە بێت! كردەی خۆپیشاندان بەشداریكردنە لە درووستكردنی فەزایەك، كە (نەگونجان) ئاڕاستەكانی دیاری دەكات، نەك سەركردە و سیاسەت! بەو مانایە خۆپیشاندان لەبری ئەوەی پێشڕەو و سەركردەیەكی دیاریكراوی هەبێت، رستێك كاراكتەری نەگونجاو و ئیشكالی رۆڵی تێدا دەبینن.

بەمجۆرە بۆشایی نێوان هەردوو وشەی خۆ+پیشاندان، فرە خوێندنەوە دەخاتەوە و لە رێگای چەمكی نەگونجانەوە دەلالەتەكانی پەرت دەكات. كەواتە خۆپیشاندەر ئەو كاراكتەرە نەگونجاوەیە كە دەڵێ: ناتوانم

تێکەڵ واقیعێك بم، كە تێیدا بەشدار نیم!! لێرەدا خۆنیشاندەر ئەگەرچی هەڵگری بیروڕایەکی مرۆییانەیە، بەڵام مەرج نییە بیەوێت بیروڕاکانی ببێتە بابەتێك بۆ جێبەجێکردن، ئەگەرچی حەز بە تازەکردنەوەی کۆمەڵگا دەکات، بەڵام لەلایەن دەسەڵاتی تەقلیدییەوە وەك دوژمن چاو لێدەکرێت!
لە نێوان ماناکانی (خاکەڕایی، نەگونجان، بوێری) خۆپیشاندەر ئاڵای نەگونجان لەبری ناسنامە، ئایدیۆلۆژیا، نەتەوە، ئایینزا… بەرز دەکاتەوە. بەمجۆرە خوێندنەوەی دەقی خۆپیشاندان ئازادییەکانی لە بەشداریکردنی نادیاردا هەڵدەگرێتەوە، وەك چۆن مەرجی پڕکردنەوەی بۆشاییەکان لە واژۆی تایبەتدا نادۆزرێتەوە، بەڵکو لە بریسکانەوەی ڕەمزییانە و فرەیی خوێندنەوەدا دەبینێ.

دەقی خۆپیشاندان وەك یەکەیەکی دەلالی

بێگومان دەقی خۆپیشاندان وەك یەکەیەکی دەلالی، خۆی لە نێوان دادپەروەری/نادادپەروەری، ئازادادی/نائازادی، گەندەڵی/ناگەندەڵی........ دەبینێتەوە. لێرە لەو بەرانبەرییەدا، یەکە دەلالییەکانی مانا، دەبێتە جێگەی سەرنجدان. بۆ نموونە ئەگەر دادپەرەوەری/نادادپەروەری…. لە چەندین مانادا یەکبگرنەوە، ئەوە لە مانایەکدا دژ دەکەونەوە، ئەو دژکەوتنەوەیە لە (نا)دا خۆی رادەگەیەنێت، یان بە مانایەکی دیکە ئەو کاتەی وشەی (نا) لە بەرانبەر وشەی (ئا)دا خۆی دەخاتە سەر شەقام، دژ کەوتنەوەکە روونتر خۆی نیشان دەدات. بە هەمان شێوە خۆپێشاندانیش وشەی (نا)یە لە بەرانبەر وشەی (ئا)دا…

بەڵام وەك دەزانین لە دەرەوەی وشەی (ئا یان نا) یەکەمین پرنسیپی دادپەروەری ئەوەیە کە لەسەر توانا و خەسڵەتەکان لە خەڵك نەپێچینەوە، جیاوازی لە نێوان دەوڵەمەند و هەژار… دانەنێین، یاسا بۆ هەمووان وەك یەك بێت، ئازادی بۆ شوناس و جوگرافیایە، یا ئازادی بۆ هەمووان بێت…
ئەو کاتە دادپەرەوەری، بە نایەکسانی دادپەرەوەری رازییە، ئەو کاتە رەوایە جیاوازی لە نێوان دوو کەسدا بکرێت، کە یەکێك لەویدیکە شارەزایی زۆتر و پسپۆرتر و بە تواناتر بێت و لە کارەکانیدا دەستپاکتر و خزمەتی زۆتر بە کۆمەڵگا بگەیەنێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا نابێت سەرمایەی دە ئەوەندەی ئەویتر و زۆتر بێت. بەو مانایەش دەبێ نایەکسانی کۆمەڵایەتی و ئابوری لە سەر دوو مەرج جێبەجێ بکرێت: یەکەم، پێویستە ئەو پێگە و وەزیفانە بۆ هەمووان کراوە بێت. ئەو پێگە و وەزیفانە نابێ بەڕووی هیچ کەسدا داخراو

بێت، لەگەڵ رەچاوکردنی توانا و شارەزایی و پسپۆری… دووەم، دەبێ ئەو نایەکسانییە ئابوری و کۆمەڵایەتییە لە تاکە زۆر هەژارەکاندا رەنگبداتەوە، واتە پێویستە حکومەت پارێزگاری لە تاکە زۆر لاوازەکانیش بکات، بۆ ئەوەی لەبەرانبەر بە تواناکاندا هەست بە بێ بەهایی نەکەن.

بە کورتی دەمەوێ بڵێم (نا) لەو خوێندنەوە ناجێگیرەدا، دەشێ بەو فاکسینە (لقاح) بژمێردرێت، کە کۆمەڵگا لە نەخۆشییەکان دەپارێزێت. بەو مانایەش (نا) وەك خوێندنەوە، دەشێ جوانیەکانی خۆی لە ئایندەی نادیاردا هەڵگرێتەوە! بەڵام خوێندنەوەی جێگیری (ئا) لە رێگای ئەو هێزەی کە دەسەڵات وەك موڵکێکی جێگیری خۆی دەناسێنێ! ئەو هێز و دەسەڵاتەی کە ئەویدیکەی جیاواز رەتدەکاتەوە، پێیوایە قابیلی بەشداریکردن و تێگەیشتنی ئەو نییە، لەوێوە کە ئەو زۆرینەیە و دەشێ نکۆڵی لە کەمینە بکات… دەمەوێ بڵێم خوێندنەوەی جێگیری (ئا) هەمیشە لە هەوڵی ئەوەدایە، کە ئەویدیکە بۆ دیمەنێکی گاڵتەجاڕانە و کەمبایەخ بچووك بکاتەوە. بەڵام ئەو خوێندنەوەیە لەو سنوورە دەکەوێتە ژێر پرسیار، کە (نا) دێتە سەر شەقام.

دەقی خۆپیشاندان و میکرۆفیزیای هێز

دەسەڵات لە پەیوەندی هێزەکانەوە هەڵدەقوڵێ و سیستەمێك و زنجیرێك پێکدێنێ، ئەو سیستەم و زنجیرەیە یان بەندە بەیەکەوە یان لەیەکپچڕاوە. کەواتە کە دەڵێین دەسەڵات پەیوەندییە، دەبێ ئەوە بزانین کە پەیوەندیش بەردەوام لە گۆڕاندایە، بۆیە ناتوانین ئەمڕۆ قسە لە سێنتەری دەسەڵات یان دەسەڵاتی سێنتەر بکەین! چونکە هێز لە هەموو شوێنێ پەرت و بڵاوە، بەو مانایەش دەسەڵات دەکەوێتە نێو جەستەی کۆمەڵایەتییەوە، لە هەموو پنتێکی جەستەی کۆمەڵایەتیشدا پەیوەندی هێز هەیە: لە نێوان ژن و پیاو، لە نێوان تاکەکانی خێزان، لە نێوان هەموو ئەوانەی دەیانناسی و ئەوانەی نایانناسی… ئەو تێگەیشتنە بۆ دەسەڵات (فۆکۆ) بە میکرۆفیزیای "هێز/دەسەڵات" (Micro-physique du pouvoir) ناوی دەبات.

فۆکۆ رەفزی ئەو دیدە (ئاڵتۆسێر)ییە بۆ دەسەڵات دەکاتەوە، کە دەسەڵات لە دامەزراوە ئایدیۆلۆژییەکان و دامەزراوە ستەمکارەکانی دەوڵەتدا کورتدەکاتەوە. چەمکی دەسەڵات لای فۆکۆ تەجاوزی بواری سیاسی دەکات و لە هەموو لایەکی کۆمەڵگا و لە هەموو شوێنێك بەدی دەکرێت. دەسەڵات لە هەموو شوێنێك و لە هیچ شوێنێك نییە (وەك چۆن خوێنەری دەقی خۆپێشاندانیش لە هەموو شوێنێکە و هیچ شوێنیشی نییە)!

بەمجۆرە میکرۆفیزیا مۆڕکێکی جۆراو جۆر و فرە بە دەسەڵات دەبەخشێ، واتە بوونی ژمارەیەکی بێ کۆتا لە پنتی رووبوڕووبوونەوە و تیشکۆی ناجێگیر. هەر پنتێکیش ترسی ململانێی لەخۆدا هەڵگرتووە و دەکەوێتە دووتوێی کاتێکی دیاریکراوی هێزەوە. کەواتە هەموو دەسەڵاتێك لەبەرانبەر تیشکۆی هێزەکانی دیکەدا لە تاقیکردنەوەی بەردەوام و پێوانەکردنی بەردەوامدایە. پەیوەندی هێزەکان جێگیربوون ناناسن. پەیوەندی هێزەکان بەهۆی بە دامەزراوکراوەکانەوە ناسنامەی دەسەڵات بەرجەستە دەکەن.

فۆکۆ پێیوایە پەیوەندی، یان ململانێی هێزەکانی نێوان دوو لایەن، لە رێگای هاوگونجان، یەکلاناکرێتەوە! یان بەهۆی گفتوگۆ و ئەوەی (هابرماس) پێیدەڵێ بەیەکگەیشتن (continuity) یەکلاناکرێتەوە، بەڵکە لە رێگای سەرکەوتنی ئامانجی یەکێکیان بەسەر ئەویدیکەدا یەکلا دەکرێتەوە، بە مانایەکی دیکە کامیان بتوانێ زۆرینەی پێداویستییەکان جێبەجێ بکات، هێز بەلای ئەودایە. بە دەستەواژەیەکی دیکە فۆکۆ پێیوایە هیچ دانپیانانێکی پێوانەیی بۆ رەوایەتی هێز بوونی نییە.

کەواتە لای فۆکۆ ئەوە هێزە، یان پەیوەندی هێزەکان و دەسبەسەراگرتن و زاڵبوون و دواتر حوکمکردن و چاودێری و سزایە، ململانێکان یەکلا دەکاتەوە. لەسەر بنەمای ئەو جۆرە لە یەکلاکردنەوە (دۆڵۆز) فۆکۆ بە (نیچە)یی لە قەڵەم دەدات… بەڕای دۆڵۆز، فۆکۆ لە وێناکردنی دەسەڵاتدا رێبازی نیچە پەیڕەو دەکات، واتە وەك نیچە لە یەکلاکردنەوەی ململانێی هێزەکاندا دوو رێگا دەبینێ، یەکەمیان: وەهم، یان ئایدیۆلۆژیا و خەڵەتاندن. دووەم: بەکارهێنانی توندوتیژی. واتە بۆ یەکلاکردنەوە جارێك هانا بۆ هێزی فیزیکی دەبات و جارێکی دیکە بۆ خەڵەتاندن.

لە یەکلاکردنەوەی ململانێی هێزەکاندا، دەشێ بۆ خوێندنەوەی دەقی خۆپیشاندان هێزی "فیزیکی" و "خەڵەتاندن" تەرجەمەی مەدلولی "ئاشکرا" و مەدلولی "شاراوە" بکەین. دەمەوێ بڵێم لەبەر ئەوەی دەقی خۆپیشاندان سەر بە لایەنێکی دیار نییە، بۆیە دەسەڵات (دەسەڵاتی ئۆپۆزیسیۆنیش دەگرێتەوە) بۆ یەکلاکردنەوەی خوێندنەوەکانی زێتر پشت بە فیکرەی درووستکردنی سیناریۆ (خەڵەتاندن) دەبەستێت. واتە دەسەڵات هەتا هێزی سیناریۆ درووستکردنی پێمابێت دەست بۆ ئاشکراکردنی توندوتیژی نابات.. دەسەڵات لە خوێندنەوە شاراوەکانیدا هەمیشە لە بەرانبەر خەسڵەتی "خاکەڕایی" و "نەگونجان" و "بوێری" بنەماگەلی "ناپاك" و "نەیار" و " ئاژاوەگێڕ" لە سیناریۆکانی رەنگدەداتەوە! بەو مانایەش ئەوەی

لە کردەی خۆپیشاندان بوێری دەنوێنێ لە خوێندنەوەی دەسەڵاتدا ئاژاوەگێڕە.. ئەوەی کە بەردەوام لەگەڵ سلبیاتەکان ناتوانێ بگونجێ، دەسەڵات بە دوژمن و نەیار وەسفی دەکات.. ئەوەی کە لە ناخەوە هەست بە لێپرسراوێتی دەکات و خاکەڕایانە بۆ ئەوەی جگە لە دڵسۆزی بۆ نیشتمان نیازێکی لە پشتەوە بێت، دەسەڵات بە ناپاك و دوو ڕوو لە قەڵەمی دەدات..

وەك گوتمان چونکە دەقی خۆپیشاندان ناکەوێتە نێو لێژیکی تێگەیشتن و نیاز و لایەنێکی دیاریکراوەوە. چونکە دەقی خۆپیشاندان وەك دەقێکی سپی نایەوێت هێڵە دیارەکانی تێگەیشتن بکێشێ و زۆتر هێڵە نادیارەکانی خەیاڵ بەرفرەوانتر و سنووری ئەگەرەکان تۆختر دەکاتەوە و هەموو ئەو توانایەش بەهێزی دەرکەوتن و ئاشکرابوونەوە بەدەست ناهێنێ، بەڵکو لە پێچە نادیارەکانیدا هەڵیگرتووە، یان بەهێزی فرەیی مانا و فرەیی خوێندنەوەی نێو دەنگە پەنماوەکانەوە بەدی دەهێنێ، نەك وێنە دیارەکانی سەر سەحنە. بۆیە دەسەڵات لەبەرانبەردا لە ڕێگای بەکارهێنانی دەمامکەوە بە نواندنی سیناریۆکانی خۆی هەڵدەسێت!

بەڵام کاتێك خۆپیشاندان لەسەر مانای وێکچوو هاتە مەیدان، کاتێك خۆپیشاندان کۆمەڵێك پاڵەوان و فەردی موقەدەسی بەرهەمهێنا، کاتێك خۆپیشاندان ئاڕاستەی دیاریکراوی گرتەبەر… ئەو کاتە دەقی خۆپیشاندان لە دەقێکی سپی بۆ خوێندنەوە، بەرەو دەقێکی دیار بۆ نوسینەوە دەچێ!! ئەو لەکەدارکردن و گواستنەوەیە لەدەقی خوێندنەوە بۆ دەقی نوسینەوە هەر تەنها لە حەزی ئۆپۆزسیۆندا کورت ناکرێتەوە، بەڵکو وەك حەزی دەسەڵاتیش دەکرێ سەیری بکەین!! ئەگەر بۆ یەکەمیان دەلالەتی هێزی لەخۆدا هەڵگرتبێ!! ئەوە بۆ دووەمیان دەبێتە وێنەیەکی دیار بۆ نیشانەگرتن!!

کارکردنی خۆپیشاندان لەسەر مانای وێکچوو، نیاز و مەبەست و ئاڕاستەی دیاریکراو، یان دەرکەوتنی ناوەڕۆکی خۆپیشاندان وەك دەق بۆ نوسینەوە… دەشێ بۆ ئۆپۆزسیۆن ماناکانی هێزی تەعبیرکردن لەخۆ بگرێ. بەڵام بۆ دەسەڵات دەرکەوتنی وێنەی دوژمن دەگەیەنێت. بۆ ئۆپۆزسیۆن جێگەی دڵخۆشی و شانازییە، بۆ دەسەڵات جێگەی نیگەرانییە و لە هەمان کاتتدا دیاریکردنی خاڵی دەستبردنە بۆ هێز و توندوتیژی.

نیسانی2011

سەرچاوەو پەراوێزەکان:

– رولان بارت، مغامره فی مواجهه النص، تالیف، فرانك ایفرار و اریك تینه، ترجمه، د. وائل برکات، دار الینابیع، دیمشق، گ1 2000، ص119.
– بۆ زێتر شارەزایی بڕوانه، ه.س.پ. ل77.
– لێرەدا هەوڵمداوە چەمکی نەگونجان لە چەمکی کاراکتەری ئیشکالی نزیك بکەمەوە، تێگەیشتن لە پاڵەوانی ئیشکالئامێز، بەوەی ئیشکالەکان دەخاتە روو، نەك بەوەی کە هەوڵی گۆڕینیان دەدات.
– کۆی ئەو خەسڵەتانەی خۆپیشاندەر، دەشێ لە خەسڵەتگەلی رۆشنبیریشدا بەدیيان بکەین. بەو مانایە کە رۆشنبیر ئەو کەسەیە، بوونی خۆی لە هەستکردن بە رەخنەی بەردەوامدا هەڵدەگرێتەوە. بە کورتی رۆشنبیر و خۆپیشاندەر لەوێوە رووبەرووی دەسەڵات دەبنەوە، کە ستەمکاری جێگەی دادپەروەری، دیکتاتۆرییەت جێگەی دیموکراسییەت دەگرێتەوە، لەوێوە کە مەرج نییە بیروڕاکانیان ببنە بابەتێك بۆ جێبەجێکردن…
– لەڕیگەی وەرگرتنی باجی زێتر لەلایەن دەوڵەت و دابەشکردنی بەسەر هەژاراندا بۆ ئەوەی باری ژیانیان بەرەو باشی بەرن. بۆ زێتر شارەزایی بڕوانە: الفیلسوف الامیرکی فی کتاب جدید عن العداله و الحریه، هاشم صالح،22/3/2011، الشرق الاوسگ.
– فوکو و میکروفیزیاو السلگه، معزوز عبدالعالی، جمعیه الفلسفیه المغربیه،5/2/2011، مدارات فلسفیه.
– لە تەوای ئەو وتارەدا هەوڵمداوە دەقی خوێندنەوە بە دەقی بێ لایەن و دەقی نووسینەوە وەك لایەندار بناسێنم، بەو مانایەش مەرجی تێگەیشتن بۆ ئەو دوو جۆرە لە ناسین پشت بە دەق بۆ خوێندنەوە و دەق بۆ نووسینەوەی (بارت) نابەستێت.

تێبینی:

ئەو زنجیرە بابەتەی لێرە بڵاوبوونەتەوە، وەك کتێب لە ژێر ناونیشانی (ناسنامە، تواناکانی بوونی مر□ق) ئامادەیە بۆ چاپ.

ئایا شیعر خۆی دژە سیستەم نییە؟ ...3... خەمگین بۆڵی

بەشی سێیەم

ئەم بنووسە هەمیشە هەبوونی شیعر دەگەڕێنێتەوە بۆ دژە سیستەم و بەردەوام لە هەموو گوتارەکانیدا ئەم وشەیە وەك هەوێنی نووسینەکەی پاتە دەکاتەوە و وشەی (سیستەم)ی کردۆتە بنیشتەخۆشەی سەر زمانی، بەبێ ئەوەی تاقە جارێك لە خۆی بپرسێت: سیستەم چییە و منی بنووس باسی کام سیستەم دەکەم؟ ئایا شیعر لە کوێی سیستەم دایە؟ ئایا شیعر دەتوانێت ببێتە بەشێك لە سیستەم؟ ئاخر بنووس بێئاگایە لەوەی کردەی شیعریی، کردەیەکە خۆی دژی سیستەمەکانە و شیعری نەمر هیچ سیستەمێك لەو سیستەمانە لە خۆیدا کۆ ناکاتەوە. ئەگەر زیاتر بەناو ئەو ڕەهەندەدا شۆڕ ببینەوە، ئەوە دەگەینە ئەوەی هونەری شیعر دژی سیستەمی قسەکردنە، واتە ئەم هونەرە شیعر لە قاوغی قسەکردن دەباتە دەرەوە و دژی ئەو سیستەمە دەوەستێتەوە.
ئەگەر هێشتانیش وردتر ببینەوە، هەمدیسان شیعر پابەندی بنەماکانی ڕێزمان و زانستی زمانەوانی نابێت و زۆرجاران ئەوانە تێکدەشکێنێت کە وەك سیستەمێکی ڕێزمانی و زمانەوانی بەسەریدا سەپێنراوە. ئەوە قەدەری شیعری راستەقینەیە کە ئەو چوارچێوە بەندییە تێکدەشکێنێت و خۆی تەسلیمی هیچ سیستەمێك ناکات. هەروەها شیعر هەر خۆی دژی سیستەمی مانای ڕووتە و زۆرجاران لە بۆتەی شیعردا مانایەك دروست دەکات لەگەڵ مانای ڕووت ناڕێك دەکەوێتە و وەك گوتراوێکی سەیر و قۆڕ دێتە بەرچاو. بۆیە هەمیشە ئەو جوانیناسییەی لە بۆتەی شیعردا شاعیر وێنای دەکات و دەیسازێنێ، جوانییەکی ناڕێکە لە واقیعی ڕووت، وە□ واقیعی ڕووت جیاوازی نییە لەگەڵ واقیعی فیکر و فەزای نووسین. بەختیار عەلی لە کتێبی (جوانییەکانی ناڕێکی)دا لەم بارەیەوە نووسیویەتی: " ناڕێکی لێرەدا بریتی نییە لە خواستێکی شەیتانی بۆ کاوڵکاری، بەڵکو بریتییە لە خواستێکی توند بۆ دۆزینەوەی دەرگایەك لەو قاڵبانە دەرمانبکات کە ئەقڵ و تێڕاوانینمانی تێدا دیلبووە" (7).

لێرەدا ئاماژە بە گوتراوێکی کاك ئارام سدیق دەکەم و دواتر نموونە شیعرییەکان دەخەمە ڕوو. کاك ئارام نووسیویەتی: " بنووس شەرم لەوە

ناکات شیعر وەکو قسەی تڕۆهات ببینێت، چونکە بەشێکی زۆر لە وانەی بەناوی شیعرەوە چاپیکردوون، لە قسەی تڕۆهات زیاتر نین”.

ئەوەیش نموونە شیعرییەکانن کە بەلای بنووسەوە قسەی تڕۆهاتن:

– ناو سگم پڕ قسەیە و خەریکی نووسینسشم.
– بۆچی بێدەنگی فەلسەفەی گوتن نەبێت؟
– بۆچی کرم ماڵی لەناو شووتی نەبێت؟
– بۆچی ژیان مردنێکی سەراوبن نەبێت؟”(8)

ئەم ڕستانەی سەرەوە بەلای کاك ئارام سەدیقەوە قسەی تڕۆهاتن، قسەی بێمانان، قسەی هەڵیتوپەڵیتن! ئەگەر بپرسین: پەیڤی (ترۆهات) بەلای بنووسەوە چی واتایەکی هەیە؟ ئایا ئەو جۆرە لە قسەکردن دەشێت ناوی بنێین گوتراوی ڕەخنەی ئەدەبی؟ ئایا ئەوە دەشێت گوتراوی کەسێك بێت، کە سەروکاری لەگەڵ ئەدەبیات و فیکردا هەبێت؟ ئەو ڕستە شیعرییانە بەلای بنووسەوە لە خەیاڵ و تێفکرینی ئەوەوە ناڕێك و ناباو و بێمانا و ناشیعر کەوتوونەتەوە، ئەو هێزە شیعرییەی کە بکەری ناو شیعریش پێی دەدوێت، پرسیاری بێ بنەما و بێمانان بەلای بنووسەوە، دەوروژێنێت. ئەگەر لە بنووس بپرسین: ئایا ئێستایش بڕوات وایە ئەو دێڕە شیعریانە بێمانا و قسەی تڕۆهاتن؟ ئەگەر بە هەمان فەزا و کەرستەی نووسینی تۆ لێت بپرسمەوە، ئایا ئەو دێڕە شیعریانە خزمەتی سیستەم دەکەن، یان دژی سیستەمن؟ ئایا هەموو کردەیەکی قۆڕ و تۆڕەهات دژی سیستەم نییە؟ ئایا سیستەم سادەترین پێناسەی ئەوە نییە کە مەبەستی رێکخستنی هەموو ئەو کردە و شتانەیە کە لە دەورووبەرماندا هەن؟ ئایا وەك خوێنەرێك دەتوانم داوای ئەوەت لێ بکەم گوتارێك لەبارەی چەمکی (تڕۆهات) بنووسیت؟ ئایا تڕۆهاتنووس و شاعیری بیرنەکەرەوە و ناشاعیر بەلای تۆوە چی مانایەکیان هەیە؟ دەتوانیت ناوی یەك تاقە رەخنەگری دونیام بۆ بنووسیت کە لەبارەی دەقێکی ناشیعرییەوە نووسیبێتی، یان لە بارەی ئەزموونی ناشاعیرێك و شاعیرێکی بیرنەکەرەوەوە هەزاران وشەی نووسبێت و دواتریش گوتبێتی ئەو دەقانەی لەبارەیانەوە دەنووسم، شیعر نین؟ ئایا ئەگەر یەکێك خۆی بە ڕەخنەگرێکی جددی و هۆشیار بزانێت و هەموو ساڵێك کتێب لەم بوارەوە چاپ بکات، گوتراوی ئاوا فڕێ دەداتە ناو نووسینەوە؟ ئایا خوێنەرێکی هۆشیاریش قسەی وا دەکات و بڵێت: ئەو دەقەی قسەی لەبارەوە دەکەم، شیعر نییە؟ ئایا ئەگەر جیاتی بنووس لە خوێنەران بپرسم، ئایا هیچ کردەیەکی شیعری هەیە بکەوێتە دەرەوەی ماناوە، هەتاوەکو مانای نەبێت؟ هەروەتر، ئەگەر شیعرێك مانای نەبێت، ڕەخنەگر چۆن دەتوانێت لەناویدا بیر

بکاتەوە و هەزاران وشەی لەبارەوە بنووسێت؟ بۆیە دەمەوێت کاك ئارام وەڵامی ئەوەم بداتەوە، ئایا ئەگەر دەقەکان ناشیعرن، چۆن توانیت ئەو گوتارە درێژدادڕەی لەبارەوە بنووسیت؟ بنووس لەبەر ئەوەی خاوەن ڕێبازێکی ڕەخنەیی نییە و بنەمایەکی جێگیری ڕەخنەیی نییە بیکاتە بنەمای کۆی گوتارەکانی، بۆیە زۆرجاران لە گوتارێك بۆ گوتارێکی دیکەیدا دژی خۆی دەوەستێتەوە. لە گوتارێکی بەناونیشانی (شیعر و دۆخی بە لێبوکبوون) دا تەواو دژی ئەم گوتارەی خۆیەتی، چونکە لەوێدا پێیوایە ناڕێکیش دەشێت جوان بێت، لەناو کردەی ناشیرینیشدا جوانی بدۆزینەوە. واتە خۆی دژی خۆی دەوەستێتەوە و دووڕوویی و دووفاقییەتی نووسینی خۆی مانیفێست دەکات.” دەکرێت تابلۆیەکی جوان چێژی هەبێت، هاوکات دەکرێت تابلۆیەکی ناشیرینیش بەجۆرێك لە جۆرەکان چێژی خۆی هەبێت” (9).

ئەوە ڕێك پێچەوانەی بۆچوونەکانی خۆیەتی و هەموو ئەو گوتراوانەی ناو ئەو گوتارەی خۆی دەخاتە بەردەم پرسیار و گومانەوە. ئەو جۆرە دووڕوویی و دووفاقییەتەی ناو دونیای نووسین دەمانباتە سەر ئەو هەقیقەتەی، کە لە کولتوورە خێڵەکییەکانەدا هەیە و ئەو جۆرە بنووسە خێڵەکییانە بەردەوام لەبەردەم ئەو کولتوورە ڕووکەشگەرایییەدان و خۆیان لەناو بۆچوونەکانی خۆیان تەریق دەکەنەوە، بەبێ ئەوەی درکی پێ بکەن و بوەستن و بیربکەنەوە. تێهزرینی بنووس لەمجۆرە گوتارانەدا ئەوەمان بۆ کەشف دەکات، کە بێ ئاگاییەکی ئاقڵانە و ئاگامەندانە خۆی بە درۆ دەخاتەوە و وەك نووسەرێکی ساختەکار و خێڵەکیانەیش وەها خۆی نیشان دەدات کە ڕاستی ناشارێتەوە.

بنووس بەوەش نەوەستاوە و دواتر ئاماژە بەوەیش دەدات کە ئەوانە لە ژێر کاریگەریی شیعری (عەباس عەبدوڵڵا یوسف) دا نووسراون. ئەگەر لێرەدا بپرسین: (لەم گوتارەدا ئامانجمان دامەزراندنی پڕەنسیپی گفتوگۆیە، بۆیە دەبێت بۆچوون و گوتراوەکانمان وەك پرسیار ئاڕاستە بکەین) ئایا دەکرێت ئاماژە بەو شیعر و دێڕانەی عەباس عەبدوڵڵا یوسف بکەیت، کە ئەم دێڕە شیعرییانەی لە ژێر کاریگەریی ئەودا نووسراون؟ ئایا دروستە بەبێ خستنەڕووی دەقی هەردووك شاعیر، باسی کاریگەریی بکەین؟ ئایا بۆچی ئاماژەت بە نموونە شیعرییەکانی عەباس عەبدوڵڵا یوسف نەکردووە؟ ئایا دەکرێت بەبێ ئاماژەدان تۆمەتی وا وەك گوتراو فڕێ بدەین؟ ئایا ئەگەر نووسین چووە ناو ئەو قاوغەوە و بەبێ بنەمایەکی مەعریفی و ڕێبازێکی زانستی ڕەخنەوە، جیاوازیی چییە لەگەڵ گوتاری سیاسی حیزبی؟ ئایا لە نێوان هەردووك گوتاردا

ئامانج لەوە دروستکردنی بوختان و قسەی بێ بنەمای مەعریفی نییە؟ ئایا لە نێوان ئەو جۆرە گوتارە و گوتاری کادیرێکی حیزبی، ئامانجی یەکەم شکاندنەوەی ئەوی دیکە نییە؟ ئایا لە کوێی ئەدەبیات و ڕەخنەی دونیادا هەبووە بڵێین: ئەو شاعیرە لە ژێر کاریگەری ئەو شاعیرەدایە و بەبێ ئەوەی ئاماژە بە دەقی لێچووی ئەو شاعیرە بکرێت؟ ئایا دەکرێ لە ئێستاوە تا ساڵێکی دیکەیش نموونە شیعرییەکانمان بۆ بنووسیت؟

تەکنیک و هونەری گوێگرتن … کرمانج فەتاح

کە باس لە ئەتیکەتی قسەکردن دەکەین، بیر لەوە دەکەینەوە چۆن بدوێین بە چ شێوەیەک قسە بکەین کە ڕێز و شکۆ لەدەست نەدەین، کە بەرانبەرەکەمان بە چاوێکی بەرز تەماشامان بکات. ئەویش هەست بەوە بکات کە بایەخی پێ دەدرێت و ڕێزی لێ دەگیرێت.
شارەزایانی ئەتیکەت لەمبارەیەوە وا ڕێنماییمان دەکەن، کە باشتر وایە تا ئەوەندەی پێمان دەکرێت کەم بدوێین، زۆرتر بوار بە کەسانی دیکە بدەین گوزارەی لە خۆیان بکەن، تاکو ئەوانیش هەست بە پردەکانی لێکگەیشتن و پەیوەندی بکەن.

پسپۆڕانی ئەتەکێت سەبارەت بە ئاخاوتن و گوێگرتن، هەمیشە جەخت لەسەر هاوسەنگی و هارمۆنیا دەکەن. هاوسەنگییەک لەنێوان تۆ و ئەوانی تردا گرینگە. واتە چەند کات و بوار بە خۆت دەدەیت کە خەڵک گوێت لێ بگرن، باشتر وایە هەمان قەوارە، کات و بوار بە کەسانی دیکەش بدەیت کە بئاخفن، تۆش گوێیان لێ بگریت، خۆ ئەگەر مەودات و بواری قسەکردن بە کەسانی دیکە بدەیت و خۆت بە شێوەیەکی کارا گوێ بگریت، ئەوە هەر زۆر باشترە.
گوێگرتن، ئەم وشە ئەفسوناوییە کلیلی کاریزما و هاوسەنگییە، چەندەی زیاتر گوێ بگریت، ئەوەندە شیرینتر و خۆشەویستتر دەبیت. گەلێک سەرکردەی کاریزمایی هەن، بەوە ناسراوان کە باش گوێی لە خەڵک دەگرن، هەر ئەم گوێگرتنەیش بووە بە سەرچاوەی کاریزمایان.
بەڵام گوێگرتن بۆ زۆرینەمان ئەوەندە ئاسان نییە.

بۆ هەندێک کەس قسەکردن، هەندێک جار تا رادەی زۆربڵێیی، زۆر لە گوێگرتن ئاسانترە .

هەستەکان زۆرناسکن ئازاریان مەدە ، وانەکانی ژیان فێرمان دەکەن سەڕاحەت هەمووکات خۆشە ،بەڵام هیچ کات بە بەرامبەرەکەت مەڵێ پیری ، بەتایبەت ئەگەر ئافرەت بوو چونکە ناخی بەو وشەیە و هەستەکانی ئەشکێن ، ئەنگە پیرتری بکات ، وە بەشێک دەبێت لە زێدەرۆی قسەکرد نەکانت ..

ڕۆشنبیری ئەتەکێتی قسەکردن ئەوەیە لەتەمەنی کەس نەپرسیت ،کەپرسیشت ئەگەر گەورەبوو بڵێ ئەزموونی ژیانت زۆرە بەهیوام سوودمەندبم لێت…

گەرلە تۆگەورەتربوو بەچەند ساڵێک باشترە نەڵێی تۆئەوەندە گەورەتری لەمن ئەوقسەیە زۆر ڕەقە،ئاسای□ زۆر گەر بڵێیت هێندەمان نێوان نیە برای بچوکتم یان خوشکی بچوکتم …

هەندێک کەس هەیە بەتەمەنن بەڵام بەدڵ و بیرکرد نەوە گەنجن،هەندێک هەیە گەنجن بەڵام بەڕەفتارو بیرکرد نەوە پیرن…. .

سادەی و ئەتەکێتی ئاخاوتن مەودای نێوان کەسەکان زۆرکەم دەکاتەوە…

بەئومێدم له هەوڵی ئەوەدابین چ بەقسە چ بەڕەفتار هەستی کەس بریندارنەکەین…چونکە هەم ئاینەکان کۆکن لەسەر ئەمە ڕێزی لە ئادەمیزاد بنێین پێویستە ئێمەش بەڕێزەوە ما مەڵەیان لەگەڵ بکەین …

کرمانج فەتاح

ئایا کرۆکی کێشەکە هەر دەسەڵاتی سەرۆکایەتی هەرێمە یان کۆی سیستەمەکەیە…؟! … موزەفەر عەبدوڵا

دامەزراوەی سەرۆکایەتی هەرێم کە چەندین ساڵ بوو مەسعود بارزانی سەرۆکایەتی دەکرد،و ببوە ڕوگەیەکیش بۆ بەشێکی سەرەکی لە باڵەکانی ناو بزوتنەوەی ناسیونالیزم بە گشتی، بەڵام لەهەمان کاتدا ماکی

ناکۆکی و دژایەتیشی لەگەڵ خۆیدا هەڵگرتبو بە حوکمی پوچی ناوەڕۆکی سەرجەم بزوتنەوەکەو دەسەڵاتەکەیان.
ئەگەر چی لەسەرەتای دامەزراندنی و دەسبەکار بونی قۆناغی یەکەمی لە لایەن بارزانییەوە کەمێک بە دەردی سەر بەی چوو بەڵام بەر لە جێگیربونی تەواوی دەسەڵاتەکەیان توشی کیشەو ململانی بون لەسەر ئەم دامەزراوەیە وەک هەمو دامەزراوەو جومگەکانی تری دەسەڵاتەکەیان. تەنانەت لە چەند ساڵی ڕابردودا ئەم کێشەیە باڵی کێشابو بەسەر هەمو کێشەو گیروگرفتە سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی یەکانو ناڕەزایەتی یە جەماوەرییەکانیش لە دژیانو بونە قوربانی ئامانجدارانەی دوو لای ئەم کێبڕکێ یە.
هەردو لایان هەوڵیان دەدا ئەم ناڕەزایەتی ئازادیخوازیە جەماوەری یە بە مەبەستی خۆیان لەدەوری ئەم پرسو کێشەیە چەق پێببەستن تا لایەکیان لەم سەنگەرەوە پاشەکشە بە لایەکەی تریان بکات.

ئەوەبو دوا جار لەسەر درێژکردنەوەی ماوەی چەند جارەی سەرۆکایەتی بارزانی پەرلەمان بوە گۆڕەپانی شەڕو پێکدادان ،و سەرۆکی پەرلەمان کە گۆران بوو، لەگەڵ ئەندام پەرلەمانەکانیان، بە هێزی چەک شاربەدەر کران. ئەستاشی لەگەڵ بێت ڕیگایان بە سەرۆکەکەی نەدا ڕوبکاتەوە بەناو پەرلەمانداو دەستیان پێ لە کار کێشایەوە. ئەمەش بوە قوڵبنونەوەی قەیرانە هەمە لایەنەکانیانو تەنانەت وێرانتر کردنی ناو ماڵی کوردایەتیەکەیان لە ئاستی ناوخۆیی و ناوچەیی و جیهانیش.
باشترین بەڵگەش شێو وەی دۆخی ئێستایانە لە بەغدا کە هەر یەکەیان ئامادەن لەگەڵ دوژمنە سەر سەختە قەومی و تایەفی یەکان یەکبگرن لە دژی یەکتر.
بەڵام لەم ڕۆژانەی هەفتەی ڕابردودا لە پرۆژە یاسایەکدا کە گۆڕان پێشنیاری کردەوە بە بەردەم پەرلەمانەکەیان بە زۆرایەتی دەنگ بڕیاری هەڵپەرساردنی- تعلیق- ئەم دامەزراوەو پەستەیان داوە. بەمەش جارێکی تر گۆڕان دەستی کردەوە بە زوڕنا ژەنین وشایی و هەڵپەڕکێ وەک ئەوەی هەمو کێشەو گیروگرفتەکانی خەڵکیان چارەسەر کردبێت و کردویانە بە جێگای پرسوڕایەکی گەرم.

تێوەردانەرانو ڕاڤەکارانو نوسەرانو ڕۆشنبیرانیان دەستیان داوەتە بانگشەو هاندان و خۆیان سەرگەرم کردوە بە ئومێدی ئەوەی هەم پارسەنگی خۆیان لە هاوکێشە دەراوەکانیان هاوسەنگ بکەنەوە و هەم قەیرانە ناوخۆیی یەکانیان خامۆش کەنەوە .هاوکاتیش دەیانەوێت جارێکی تر جڵەوی ناڕەزایەتی قوڵی جەماوەر، کە ڕووی لەهەمو

دەسەڵاتەکەیانە بە گۆڕانیشەوە ، بگرنەوە دەست بە بەهێزکردنەوەی کێشی خۆیان.وەک کارتێکیش بەکاری بهێنن بە دەسکەوتی زیاتر لە هەڵبژاردنەکانی داهاتوی بەناو پەرلەمانی کوردستان.
جا پرسیاری سەرەکی لێرەدا ئەوەیە ئاخۆ ئەم بەناو دامەزراوەیەی سەرەکایەتی هەرێمە کەوا کردویانە بەم کێشەو گیروگرفتە گەورەیەی نێوان خۆیان و دەیانەوێت خەڵکەکەشی پێ سەرگەرم بکەنەوە سەرچاوەی سەرەکی هەمو کێشەو گیروگرفتەکانە…؟!
لە وەڵامێکی زۆر کورتدا پێویستە بڵێین نەخێر هەرگیز..!
لێردا پێویستیش دەکات کەمێک وەڵامەکە ڕۆشن بکەینەوە.

لە ڕاستیدا ئەم بەناو دامەزراوەیە نەک هەر سەرچاوەی سەرهەڵدانی هەمو کێشەو گیروگرفتەکانی جەماوەری ستەمدیدەو بێمافکراو نین بەڵکو سەرچاوەی سەرەکی سەرهەڵدانی کێشەو ململانێ و جیاوازی یەکانی ناو ماڵی کوردایەتی خۆشیان نین.
سەرچاوەو هۆکاری سەرەکی بۆ هەمو کیشەو گیروگرفتەکان کە بونەتە بێمافی ڕەهای خەڵکو، تەنانەت بۆتە هۆی قەیرانو پەرشوبڵاویو لاوازی خودی سەرجەم دەسەڵاتەکەشیان، لەناوەڕۆکی داکەوتوییو بە ئاسەیی جوڵانەوەکەیان وەک جوڵانەوەیەکی بۆرژوا قەومی وعەشیرەتی لەهەمو ڕویەکی ئابوری سیاسی و کۆمەڵایەتی و کەلتور شاراوەتەوە. ئەمە جگە لەوەی حزبەکانی ئەم بزوتنەوەیە لەهەمومەرجێکی جیهانی پێ ئاڵوگۆڕو وەرچەرخانو پاشەوپاش گەڕانەوەی سیاسو کۆمەڵایەتی و فەرهەنگیشدا دەسەڵاتیان گرتە دەست کە نەیان توانی دووسالە تامی دەسەڵاتێکی یەکگرتوی بەهێز بکەنو توشی بنبەست بوون .

بۆیە کەی ئەم دەسەڵاتە هیچ کات نە دەتوانێت بە کێشەو قەیرانو شەڕو ئاژاوە بێت تا هەلومەرجێکی لەبارو ئارام بۆ بەرهەمهێنانی سەرمایەو پەیوەندی یەکانو ڕێساویاساکانیان دەستەبەر بکات نە دەتوانێت کەمترین ئەمنو ئاسایشو خزمەتگوزاریو مافو ئازادی یە سەرەتایی یەکانیش بە کۆمەڵانی خەڵکی بەرهەمهینەر ڕەچاو بکاتو دابین بکات لە کرێکارانو تویژە ستەمدیدەکان. ئەم دەسەڵاتە بەهەردو باڵە سەرەکیو لاباڵەکانی یەوە نە دەتوانیت باڵە لیبرالەکەو نە باڵە سۆشیال دیموکراتەکەی ڕۆژئاوا بیت تا لە سایەیاندا ڕیساو یاساو نەریتە ڕەسەنەکانی پەیوەندنی بەرهەمهێنانی سەرمایەو کەڵەکەی سەرمایەو سود وقازانج کاری خۆی بکات.
هەر لەم گۆشە نیگایەشەوە نابێت جارێکی تر جەماوەر توشی خۆش خەیاڵی ببنەوە بەو شەڕو ململانێ یەی کە دەگوزەرێت لە نێوان پارتی و گۆڕانو هاوپەیمانەکانی لەسەر دەزگای سەرەکایەتی و هەڵپەساردنی،

و تەنانەت لابردنیشی.

هەرچەند دەورانێک بە کوردەوە جەماوەر توشی خۆشخەیاڵی هاتنو ناڕەزایەتی یەکانیان بووە قوربانی نێوان ململانێی ئەم باڵانەی دەسەڵات ، بە تایبەتی لە دوای ناڕەزایەتی یەکانی شوباتی ٢٠١١ وە. بەڵام لەم چەند ساڵەی دوای ئەوەوە جەماوەر بە دروستی نیشانی لێیان گرتووەو داوای وەلانانو کۆتایی پێهێنانی سەرجەم دەسەڵاتیان دەکەن.هەڵبەت ئەمە هێشتا نیوەی دۆزینەوەی ڕێگاکەیە نیوەکەی تری لە گرەوەی دەستەبەرکردنو دابین کردنی ئەلتەرناتیقی شۆڕشگیرانەی خودی جەماوەرەیە بەرامبەر کەی ئەم دەسەڵاتە بە ئۆپۆزیسۆنیشەوە.

٢٠١٨-٧-١٥

موزەفەر عەبدوڵا

مراوی زیرەک …هۆنراوە بۆ منداڵان/ محەمەد بەرزی

دوو مراوی نێر و مێ
نزیک کەناری گۆمێ

دەگەڕان بە مەشوولە
بە بەق و کرم و کوللە

ڕێوییەکی زیتی زۆرزان
زۆر بە گوڕ نیشتە سەریان

مراوییەکان بە پرتاو
خێرا فرینە ناو ئاو
ڕێوی مەلەی نەزانی
ترسی ئاو زوو وەستانی

بە قیقە قیق مراوی
دیقیانکرد بە مام ڕێوی

١٦ / ٣ / ٢٠١٨

مانگا زەردە

مانگا زەردە نەوسنە
بەیە تەزە ورگنە

ڕەژانە شیری زەرە
خۆشە بە ماست و کەرە

زەنگۆڵەی لە ملدایە
حەزی زۆری لە گیایە

ئەو دەمەی کاوێژ دەکا
هەردەڵێی بنێشت دەخوا

برسی بێ دەبۆڕێنێ
دنیا بە ئاگا دێنێ

خۆ مێشی لێ بنیشێ
بە کلکی پیای دەکێشێ

٢٢ / ٨ / ٢٠١٧

ڕاگەیەندراوی ماڵپەڕی هێڵوێست

هاونیشتمانان و کاربەرانی بەڕێزی ماڵپەڕەکەمان ئاگادار دەکەین کە بەهۆی هەڵەی تەکنێکیی لە پرۆسەی گواستنەوەی ماڵپەڕەکەمان بە شەریکەیەکی دیکە و چارەسەرنەکردنی، سەرەنجام ناچار بووین ئادرەسی ئینتەرنێتیی هێڵوێست بگۆڕین. بەو بۆنەوە وەشانی هێڵوێست ماوەی ٣ حەفتە ڕاگیرا.
بەختەوەرانە سەرنجام کێشەکان چارەسەر کران و ئادرەسێکی نوێ (www.hellwest.com) بە هێڵوێست دیاریکرا و سەرلەنوێ ماڵپەڕەکەمان وەشانی خۆی دەسپێکردوە.
داوا لە هەموو هاونیشتمانان ، ماڵپەڕەکان و کاربەرانی هێڵوێست

دەکەین لە ناساندنی ئادرەسی نوێ (www.hellwest.com) بە رای گشتی و میدیا و سوسیال میدیا یارمەتیدەرمان بن.

بەسپاسەوە

بەرێو□ بەریی ماڵپەڕی هەڵوێست

١٢ی ٧ ی ٢٠١٨ (٢١ی پووشپەڕ)

www.hellwest.com